

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Monumenta Paderbornensia

Ferdinand <Paderborn, Bischof, II.>

Lemgoviae, 1714

Delbruggia, Ultima Veterum Bructerorum Sedes.

urn:nbn:de:hbz:466:1-8040

*Delbruggia vulgo Delbrück
Alamannorum Bructororum Sedit.*

BR
C
HIC
U
VIC
E
NEC
F
POS
C
VIC
IN
FI
S
I
N
M
I
DE
MIS
UL
ET
TE
SES
STI

DELBRUGGIA,

ULTIMA VETERUM BRUCTE-
RORUM SEDES.

MEMORIÆ SACRUM

BRUCTERUS. HÆC. COLUIT. LOCA. FOETA. PALUSTRIBUS. UNDIS
QUOD. NUNC. INDIGENIS. NOMEN. UT. ANTE. MANET
HIC. VARUM. INFESTO. GERMANICUS. AGMINE. CÆSAR.
ULTUS. ET. HOSTILES. DEPOPULATUS. AGROS
VICINAM. DRUSO. GENITORI. CONDIDIT. ARAM
ET. TULIT. AUSONIIS. MANIBUS. INFERIAS
NEC. PROCUL. HINC. VELEDAM. PERHIBENT. RESPONSA. ROGATAM
FATIDICO. POPULIS. ORE. DEDISSE. SUIIS
POST. UBIUS. FERRO. PARITER. GRASSATUS. ET. IGNI
OBRUTUS. HIC. MAGNA. CLADE. REPENTE. FUIT
VICTAQUE. TERGA. FUGÆ. DEDIT. ET. SUA. SIGNA. RELIQUIT
INCLYTA. VIRTUTIS. BRUCTERE. SIGNA. TUÆ

FERDINANDUS. DEI. ET. APO-
STOLICÆ. SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS
PADERBORNENSIS. COADJUTOR. MO-
NASTERIENSIS. S. R. I. PRINCEPS. CO-
MES. PYRMONTANUS. ET. LIBER. BARO
DE. FURSTENBERG

DELBRUGGIIS. VETERUM. BRUCTERORUM. ULTI-
MIS. QUOS. GERMANICUS. CÆSAR. VARIANÆ. CLADIS
ULTOR. BELLO. PERSECUTUS. QUANTUM. AMISIAM
ET. LUPPIAM. AMNES. INTER. HAUD. PROCUL.
TEUTOBURGIENSI. SALTU. VASTAVIT. COLONIEN-
SES. VERO. CLIVIIQUE. PADERBORNENSIBUS. INFE-
STI. ACCEPTA. INSIGNI. CLADE. A. M. CCCC. X. XV.
CAL. DECEMB. ILLUSTRARUNT. OB. FOR-
TITUDINEM. EORUM. AC. FIDEM
REIP. PRÆSTITAM

M. H. P.

NO-

NOTÆ.

1. **DELBRUGGIA.**] Peculiaris inter *Luppiam, Amisiam, Vurlam, Glennamque* amnes, & *Teutoburgiensem* saltum, Diœcesis & Principatus Paderbornensis ditio seu territorium, in quo, uno magno vico excepto, cæteri incolæ dispersis longo latoque spatio villis & tuguriis habitant, industrii, laboris patientes, & militiæ apti, quos *feroces & indomitos* injuria nominat Gryphiander lib. de Weichbild. Saxon. cap. 57. & ex Allobrogibus illuc migrasse fabulatur Reineccius p. 2. Syntag. fol. 229. & in append. 1. ad Helmoldum. Iisdem imputari, ait idem Gryphiander, quod in proverbium abiisse dicit Freiherus de occultis judiciis, reos primum in furcam tolli, deinde de illorum admittis, aut innocentia demum inquiri solere. Sed mitamus putidas Gryphiandri calumnias, quas res ipsa refutat. Hic inter bellicosæ gentis viros, natales suos habuit *Joannes Sporckius*, humili quidem inter colonos ortu, sed militari & præcelsa supra natalium sortem indole: Ideo dum Martius calor juvenem ageret, & circum arma Cæsaris sonarent, abjecto ligone armis se induit, ultroque ad Catholici fœderis, & inde ad Cæsaris castra transit. Hinc per omnes militiæ gradus provectus, bello Suecico, Gallico, Polonico, Danico & Turcico præclaris semper facinoribus gloriam præstantissimi militis ac ducis exæquavit; dum bello demum Hungarico supremus exercitus Cæsarei dux, rebelles Cæsari submitteret, Hungariamque perdomaret. Quippe duo semper Cæsarei belli fulmina *Joannes Werthius & Joannes Sporckius*, uterque tanquam Cincinnati ætatis nostræ ex agro ad exercitus ducendos, hostesque fatigandos evocati. Néc Cæsar minus liberalis in *Sporckium*, quam ille bello fortis, amplis bonis, arcibus & honoribus exornavit; videtque nunc Delbruggia *Sporckium* Imperii Comitem, quem colonum genuit.

2. **ULTIMA SEDES.**] Tacit. lib. 1. Annal. *Ductum inde agmen ad ultimos Bructerorum; quantumque Amisiam & Luppiam amnes inter, vastatum: haud procul Teutoburgiensi saltu.* Ultima vero

vero Bructerorum sedes Delbruggia vocatur, non eo sensu, quasi novissima fuerit: Fuit enim hoc modo & ordine prima, aut certe antiquissima; sed respectu temporis, quo Germanicus bellum in Germania gessit, & reliquorum *Bructerorum*, qui ad inferiores utriusque fluvii ripas & ostia pæne pertinuerunt.

3. VETERUM BRUCTERORUM.] Et sedes & nomen sæpe vetus hic clarusque populus mutavit. A Velleio, Tacito, Plin. lib. 2. epist. 7. Suetonio, Apollinari, Claudiano, *Bructeri*, à Ptolemæo *Βρυκτεροι*, Strabone *Βρυκτεροι*, vitiose ab utroque & contra etymon nominis; in Tabula Itineraria *Burcturi* & *Bructuri*, in panegyrico Nazarii *Bruteri*, apud Sulpitium Alexandrinum *Briçteri*, à Beda in histor. Anglorum, Marcellino in vita S. Swiberti *Boruçtuarii*, à Gregorio 2. Papa in epistola quæ exstat in vita S. Bonifacii, *Borihari* appellantur. Postquam vero *pulsis Bructeris ac penitus excisis vicinarum consensu nationum, seu superbie odio, seu prædæ dulcedine, in fines eorum antiquos Chamavi & Angrivarii immigrarunt*, Tacit. de morib. Germ. superstites partim ultra *Luppia* & *Amisia* fontes ac saltum *Teutoburgium* domicilia ad *Visurgim*, & silvam *Hercyniam* quaesivere. Claud. de 4. conf. Honorii,

----- venit accola sylvæ

Bructerus Hercyniæ.

Prima ad Ruram confederunt, ubi hodie dum manet vestigium gentis, *Bruchium* arx, dynastiæ *Bruchianæ* caput, sedesque Comitum. Inde resumptis paulatim viribus ausi proferre pomeria, totum Ducatum Montanum, subactis pulsisque *Tencteris*, sui juris fecerunt, in *Westerwaldiam* usque progressi: nec semel negotium facefferunt Constantino M. Imp. Hinc in Tabula itineraria locantur è regione *Coloniæ Agrippinæ*: à Nazario item & Sulpitio Alexandrino affinguntur ripæ *Rheni*, numeraturque inter primarios Francorum populos, Romanis semper formidabiles, donec unà cum cæ-

H

teris

teris Francis Gallias invaderunt. Reliquiæ circa *Ratingam* & *Dusseldorpium* hærentes, vivente Sancto Swiberto, à Saxo- nibus deletæ feruntur.

4. BRUCTERUS HÆC COLUIT LOCA.] Si, ut Tacitus habet, inter *Amisiam* & *Luppiam*, *haud procul Teutoburgiensi sal- tu ultimi Bructerorum* fuerint, manifestum est, tractum eos *Delbrugium* tum tenuisse, qui *Minores* sunt dicti, per quos, teste Strabone l. 7. *Luppia fluit*, cum *Majores* Amisii fuerint accolæ. Unde ad mentem Strabonis & Taciti dicendum, *Delbrugios*, *Ritbergenses*, *Rhedanos*, *Strombergenses*, *Widenbrugios* fuisse *Minores Bructeros*; *Transifalanos*, *Osnabrugios*, *Monasterienses*, *Lingenses*, *Majorum* titulo gloriatos.

5. QUOD NUNC INDIGENIS NOMEN UT ANTE MA- NET.] Mollerus in descript. Rheni lib. 5.

Quin & Delbrugis vestigia nominis insunt.

Sive enim *Bructeri* nomen à paludibus, ut *Pighius*, alique complures sentiunt, quas *Broucken* vocitamus, ut sint *Brouc- tters* quasi paludum accolæ, sive à pontibus, qui *Broucken* ap- pellantur, est deductum, *Delbrugium* utrumque convenit, quæ & paludosa est, & propterea pontibus aggeribusque abundat. vide orig. Franc. Isacii Pontani lib. 1. cap. 9. Quos haud dubie Tacit. l. 1. Annal. de hac in ultimos Bructerorum expeditione Germanici agens, his verbis indicat: *Premisso Cæcina, ut oc- culta saltuum scrutaretur, pontesque & aggeres humido paludum & fallacibus campis imponeret, &c.* Huc etiam illi *Pontes longi* per- tinere videntur, de quibus idem Tacit. l. 1. Annal. *Augustus is trames, vastas inter paludes, & quondam à L. Domitio aggeratus.* Cujus si uspiam, tum in his Westphaliæ paludosis locis usus fuit, cum via militari à Rheno & ostio Luppia duceretur ex- ercitus ad interiora Germaniæ; quocumque tandem loco eum Lipsius designet.

6. HIC VARUM INFESTO.] Hæc potissima causa fuit ex- peditionis adversus Germanos, qua *ultimi Bructerorum* vastati.

Ta-

Tacit. i. Annal. *Bellum ea tempestate, qua Augustus obierat, nullum, nisi adversus Germanos supererat: abolende magis infamiae, ob amissum cum Quintilio Varo exercitum, quam cupidine proferendi imperii, aut dignum ob premium.*

7. GERMANICUS.] Filius Drusi, cui, liberisque ejus, & posteris cognomen istud à Senatu datum. Flor. l. 4. c. 12. Dio l. 55. Suetonius in Claud. c. 1. *Præterea Senatus inter alia complura marmoreum arcum via Appia decrevit, & Germanici cognomen ipsi posterisque ejus. Quod alii deinde Imperatores, ut Vitellius, in vita Galbæ Plutarch. qui etiam infantem filium Germanicum appellavit. Tacit. l. 2. hist. Trajanus, in Panegyrico Plin. M. Aurelius Antoninus, Capitolinus. Commodus Antoninus, Lampridius. Antoninus Caracalla, Spartianus. aliique Cæsares immerito sibi arrogarunt, quando aliis in provinciis parva strage excurstantes quosdam milites Germaniæ vel vicerant, vel in amicitiam receperant, vel domita modica Germaniæ regione, mox totam Germaniam se domuisse sunt gloriati. Domitianus præ cæteris tam vanus & appetens hujus tituli fuit, ut post duos triumphos, Germanici cognomine assumpto, Septembrem mensem & Octobrem, ex appellationibus suis Germanicum Domitianumque transnominaverit: quod altero suscepisset imperium, altero natus esset. Sueton. in Domitiano c. 13. Macrob. lib. 1. Saturnal. c. 13. Quam falsus autem triumphus, & quam indebitum hoc illi cognomen fuerit, auctor est Xiphilinus è Dione, qui in Germaniam Domitianum cum exercitu profectum, hoste nusquam viso, ait, revertisse. Hinc Tacit. in vita Agricol. testatur derisui fuisse (Domitiani) falsum à Germania triumphum, emptis per commercia, quorum habitus & crines in captivorum speciem formarentur. & lib. de morib. Germ. idem ait: proximisque temporibus (Domitiani) triumphati magis quam victi sunt. Imitatus nimirum ridiculam hac in re C. Cæf. Caligulæ vanitatem, qui teste Suet. l. 4. c. 45. Mox deficiente belli materia, paucos de custodia Germanos trajici, oculique trans Rhenum jussit: ac sibi post prandium quam tumultuosissime adesse hostem nunciari. Quo facto, proripuit se cum amicis, & parte equitum prætorianorum in proximam sylvam: truncatis*

catisque arboribus, & in modum tropæorum adornatis, ad lumina reversus, eorum quidem, qui secuti non essent, timiditatem & ignaviam corripuit: comites autem & participes victoriæ, novo genere ac nomine coronarum donavit, quas distinctas Solis ac Lunæ siderumque specie, exploratorias appellavit, eamque ob causam misit Romam literas laureatas, tantæ victoriæ nuncios, teste Persio Satyra 6.

-- -- *Missa est à Cesare Laurus
Insignem ob cladem germanæ pubis.*

Ludicra sane, & à Germanis nostris merito irrifa expeditio, ut proprie vereque dixerit Tacit. de morib. Germ. *Ingentes Cæii Cæsaris minæ in ludibrium versæ.* Pergit Suetonius c. 47. *Conversus hinc ad curam triumphi, præter captivos & transfugas barbaros, Galliarum quoque procerissimum quemque & ut ipse dicebat, ὡς ἰοθαλάμπευτον, ac nullos ex principibus legit ac seposuit ad pompam: cœgitque non tantum rutilare, & submittere comam, sed & sermonem Germanicum addiscere, & nomina barbarica ferre.*

8. VICINAM DRUSO GENITORI CONDIDIT ARAM.] Tacit. 2. *Annal. Tumulum nuper Varianis legionibus structum, & veterem aram Druso sitam disjecerant: restituit aram, honorique patris princeps ipse cum legionibus decucurrit. antiquissimo ritu in funere illustrium virorum, quem Virgilius l. 5. & 11. Æneid. Livius l. 25. Lucanus l. 8. Statius l. 6. descripserunt, & narrat Pausanias in arcadicis. Diversa fuit hæc ara à tumulo honorario, cujus Sueton. in vita Claudii c. 1. meminit: *Exercitus honorarium ei tumulum excitavit, circa quem deinceps stato die, quotannis decurreret, Galliarumque civitates publice supplicarent.* Hic enim ad Rhenum erat, (teste Dione l. 55. *honorarii ad ipsum Rhenum tumuli dati.* è quibus unum Eutropius l. 7. hist. Rom. apud Moguntiacum fuisse perhibet, & Serarius l. 1. rer. Mogunt. c. 15. describit) illa vero *Luppia & Alisoni* vicina, in ea planitie, ut sentit Horrius in Panegyri. Paderb. c. 19. quæ inter *Alisonem* jacet & *Luppia caput*, à Germanis disjecta, conditorem seu restitutorem habuit
Ger-*

Germanicum Cæsarem, primam vero originem debet Alifonensi præsidio, vel L. Domitio Ænobarbo, Neronis Imp. avo, qui Alifone relictus, tanquam Germaniæ præses, sive legatus, viam militarem, seu tramitem, teste Tacit. l. i. Annal. à Rheno Alifonem usque aggeravit, ac deinde referente eodem Annal. l. 4. *Exercitu flumen Albim transcendit, longius penetrata Germania quam quisquam priorum, easque ob res insignia triumphi adeptus est.*

9. ET TULIT AUSONIIS MANIBUS INFERIAS.] Sueton. in vita Caligulæ c. 3. de Germanico: *Sicubi clarorum virorum sepulcra cognosceret, inferias manibus dabat. Cæforum clade Variana veteres ac dispersas reliquias uno tumulo humaturus, colligere sua manu, & comportare primus aggressus est.* Tacitus l. i. Annal. *Igitur cupido Cæsarem invadit solvendi suprema militibus ducique; permoto ad miserationem omni qui aderat exercitu, ob propinquos, amicos, denique ob casus bellorum & sortem hominum. Præmissis Cæcina ut occulta saltuum scrutaretur, pontesque & aggeres humido paludum & fallacibus campis imponeret, incedunt mæstos lucos visuque ac memoria deformes. Prima Vari castra lato ambitu & dimensis principis trium legionum manus ostentabant: dein semiruto vallo, humili fossa, accisæ jam reliquie confedisse intelligebantur: medio campi albertia ossa, ut fugerant, ut restiterant, disjecta vel aggerata: adjacebant fragmina telorum, equorumque artus, simul truncis arborum antefixa ora; lucis propinquis barbare aræ, apud quas tribunos ac primorum ordinum centuriones mactaverant. & cladis ejus superstites pugnam aut vincula elapsi, hic cecidisse legatos; illic raptas aquilas; primum ubi vulnus Varo adactum; ubi infelici dextra, & suo ictu mortem invenerit; quo tribunali concionatus Arminius; quot patibula captivis, quæ scrobes; utque signis & aquilis superbe illuserit. Igitur Romanus, qui aderat exercitus, sextum post cladis annum, trium legionum ossa, nullo noscente alienas reliquias an suorum humo tegetet, omnes ut conjunctos, ut consanguineos, aucta in hostem ira, mæsti simul ac infensi condebant. Primum exstruendo tumulo cespitem Cæsar posuit, gratissimo munere in defunctos, & presentibus doloris socius. Dio lib. 57. At Germanicus expeditione in Germanos propera ad Oceanum usque processit:*

barbarisque vi devictis, ossa eorum, qui cum Varo ceciderant, lecta humavit. Non omnium porro cæforum ossa illic condita, sed quædam alio, ut terræ mandarentur, transmissa, indicat lapis, haud ita pridem Veteribus erutus, qui teste Teschemachero, in arce nobilium de Loë in Wissen adhuc extat, & multis, qui cum Varo occubuerant, Veteribus cenotaphia posita demonstrat. Deinde Georgius Agricola in metallicis tradit, transmissam sibi ex Hispania ab amicis hanc inscriptionem Helerenæ repertam, cujus fides sit penes auctorem, OSSA. MILIT. V. ET XIX. LEG. CUM. QUINCTILIO. VARO. INTERFECTOR. JUSSU. GERMANICI, IMP. HUC. COLLATA. QUIESCUNT.

IO. POST UBIBUS.] Gobelinus Persona in cosmodrom. ætat. 6. cap. 91. Anno Domini M. cccc. x. supra dicto inter Dominum Wilhelmum Electum Paderbornensem ex una, & Dominum Fridericum Archiepiscopum Coloniensem, & Adolphum Comitem de Clivis & de Marke patre ex altera, ortæ sunt Guerra gravissima. Unde Archiepiscopus & Comes valido exercitu conflato terram quandam Domini electi paludibus & fossatis undique cinctam, Delbrugge nominatam, die XIX. mensis Decembris, potenter intrabant. Villani tamen terræ illius, eis occurrentes, ingressum illorum per plures horas retardabant: sed tandem inermes cedentes armatis in paludes se receperunt. Dominus vero Electus à loco ingressus hostium per plusquam sexaginta distans stadia, hujus facti penitus ignarus, in castro suo (Neuhufio) residebat. Cumque flamma incendii domorum, perlustrans aëra, sibi indicavit adesse præsentiam, ipse de exercitus eorum informatus potentia, bellum cum ipsis inire primo non præsumsit. Et licet Archiepiscopus & Comes antedicti, in terram illam nocte sequente castra metari decreverant, mulierum tamen loci illius dispendioso agente ministerio domibus, quas pro unius duntaxat noctis commodo, & incendio crastino præsumperant reservare, furtivum per incendium frustrati, subito ipsi, tanquam principes, plus delictis, quam nocturni frigoris incommodis assueti, sub dio noctem ducere sibi grave nimis arbitantes, terram illam pro tunc exire, & ipsius exterminationem crastino reservare, seque ad
alia

alia loca vicini ditioni suæ subiecta transferre, consilio deliberabant immaturo. Cumque viam per quam paulo ante intraverunt, progressu festino petiverunt, illam sudibus & fossatis factam prorsus inviam, & balistariorum custodia munitam invenerunt: quapropter declinantes abinde, locum alium per paludes sibi pervium effecerunt, & postquam Archiepiscopus & Comes, cum nonnullis armatis equitibus, & peditibus suis universis, transirent: villani per paludes discurrentes, viam hanc, ac novo factam, occupant, & adversariorum plaustra, sagittas ferentia, cum bombardis, in transitu angusto, fortiter evertunt. Nam quidam villani, ipsi quasi quasi quatuor millibus sagittis emissis, fuerant telis prorsus destituti: unde tunc telis in palustris hostium eversis, acquisitis, ballistas sursum trabunt, sagittas hinc inde, ante & retro, dirigunt, & adversarios propriis eorum jaculis viæ sic præclusæ arcent ab accessu. Unde, nocte superveniente, principes ipsi inopinatis incommodis fatigati, divisim per devia, quasi tota nocte laborantes, recesserunt: signa sua, cum magna parte gentis suæ, in terra illa dolenter relinquendo. Illos igitur qui sic invitati remanebant, villani cæcis ictibus sagittarum tota nocte sagittare non cessabant. His auditis, Dominus Electus suos fideles eadem nocte, prout circumquaque colligebat, & se diluculo cum suis ad terram illam festinanter conferebat. Illucen- te igitur diei luce, hostes hinc inde per ipsius terræ devia pererrantes, exitus sui locum undique querunt: nec Dominus Electus, tanquam suorum fidelium adventus spe suspensus opportuni, pugnam cum eis subito inire præsumpsit, sed ipsis tanquam laqueis suis comprehensis diligentius observatis, quasi fugam simulando, primo divertit ab illis. Illi autem se sic illaqueatos perpendentes, & adversariorum suorum numerum videntes plus & plus augeri, tanquam mortis desperatione, per paludis invia transitum facere tentaverunt: sed pedites Domini Electi, præsertim cives Paderbornenses, illos inter paludes excipientes fortiter, quibusdam captis, & nonnullis occisis, hunc eorum frustrabantur exeundi conatum. Multi tamen ex eis, priusquam pedites prædicti eos attigerunt, cum vexillo Comitis evaserunt. Tandem quasi hora post meridiem transacta secunda. Dominus Electus eos bello constanter aggreditur, &

ipsi

ipsi aduerso instruentes aciem, equorum cursum calcarium stimulis excitabant. Sed ipsi, priusquam ferri probaretur acumen, occursum, quem equorum impetu, armorum collisione, & objectu lancearum exhibuerunt terribilem, declinantes in obliquum, subito verterunt in fugam: sicque strati sparsim per agros, & equis, ac cursu devio & palude devicti, capti sunt armati numero trecenti sexaginta, & inermes prope sexaginta: paucique ex eis vel occisi, vel palude submersi sunt, quorum numerus ad sedecim fuit aestimatus, & numerus equorum, quos victi perdidit ad octingentos equos fuit aestimatus: quamvis inter dividendum spolia, nequaquam tot equi producti fuerunt. Sequentie die Electus Dominus à singulis captivis juramento sub certa forma recepto, qui de genere fuerunt militari, unius mensis indicias eis dedit, populares iussit custodie mancipari. Volens tamen cives de Sosato, ceteris popularibus fama celebriores, militarium prerogativa gaudere, eis consimiles inducias dedit, puerisque ministerio cursus equorum deputatis, induciarum mense supradicto, singuli captivi militaris generis, iuxta terminum eis constitutum, vi juramenti tacti in captivitatem redierunt. Cives autem de Sosato, armati quippe octoginta octo, & famuli eorum sedecim, à quodam Comitum predicti capitaneo in via, qua ad redeundum in captivitatem tendere videbantur, studiose capti & custodie mancipati, in captivitatem minime redierunt. An autem cives isti, vel ex eis aliqui, huius captivitatis, sic ab eorum litis consorte ipsis illata, conscii fuerint consilii, tunc multi dubitabant: de consensu tamen Dominorum suorum predictorum, captivitatem illam prodiisse, multi crediderunt. Tolerabilius tamen nonnullis visum est, factum hoc in illis, quam si factum fuisset in istis, qui de genere militari fuerunt procreati: cum principes regni Teutonie, more Romanorum antiquorum, qui Marcum Regulum, suis temporibus gloria militari Romanos supergredientem universos, juramenti religione tactum, in captivitatem redire volentem, prohibere reveriti pudendum esse censebant, milites suos victos, in fide servanda, usque ad illa tempora non consueverunt impedire. Exacerbatis autem sic, ut premissum est, Archiepiscopo & Comite predictis, guerrarum cursus dirius instauratur,

ratur,

ratur, ipsique in quatuor oppidis, videlicet Brilon, Ruden, Geseke, & Lippe in multitudine armatorum praesidia ponunt, quibus Dominus Electus in duobus diocesis suae oppidis fideles suos opponit, & contra-ctis secum in ligam unam Ducibus, Comitibus, Nobilibus & Baronibus numero XXI. eis potenti manu restitit. Hinc fiunt hominum caedes, domorum incendia, praedae multiplices & varii hostiles incur-sus utrinque. Nunquam tamen Archiepiscopus vel Comes antedicti, post bellum supra dictum, in personis propriis terram ipsius Domini Electi intrare praesumpserunt: sed ipse Dominus Electus saepius in per-sona propria ducens exercitum, terras eorum praedis & incendiis tentavit pervagari, unde oppidum Kalenbart captum ignis incendio dedit. Magnae utrobique fiebant expensae, sed quanto magis Domi-ni Archiepiscopus & Comes divitiis abundabant, tanto in eorum praesidiis fiebant expensae potiores. Sed Dominus Electus in expensis vi-ctualium, quas in magna parte ab adversariis suis potenter extorsit, & donorum largitione, praesertim in equis militaribus, quorum ultra ducentos infra tempus huiusmodi litis largiebatur, tam liberalem se exhibuit, quam benignum familiaritatis affatu cunctis se prae-buit: quod plures militares de partibus exteris fama ejus tracti ad ipsum convenerunt. Tandem postquam guerrarum haec tempestas IX. du-ravit mensibus, Episcopus Leodiensis ob Archiepiscopi Colonien-sis fa-vorem Electo Paderborn. literas diffidationis direxit. Cujus Domi-ni potentia ipsum Electum adversarii sui plurimum terreri aestima-bant Archiepiscopus & Comes supradicti, magnoque conflato ex-ercitu, cum quadrigis multis victualibus & armis onustis, tanquam terram Electi manu potenti, pervasuri, ad praesidiorum suorum lo-ca se contulerunt: viros tamen solennes ad certum locum, quasi inter ipsa adversa praesidia medium, ipsi, & Dominus Electus ex adverso consimiles illis suos fideles super pace tractanda miserunt. Arbitrabantur enim illi, Dominum Electum, exercitus eorum fame magnitudine territum, vel saltem in aggressu potenti eo-rum necessitate coactum, pacem ab eis petere, relaxationis spon-sione captivorum: quod Electus praesentiens, convocatis amicis, ad numerum pene mille lancearum armatorum militarium, abs-que popularibus armatis subditis suis equitibus peditibusque per-venit.

venit. Demum vero, multis tractibus per amicos utriusque partis habitis, sexta die mensis Septembris, illarum guerrarum tempestas per viam compositionis amicabilis ad pacis tranquillitatem est redacta.

